

การรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา

Maintaining the Uposatha Precepts in Buddhism

พระดณัย ชยเมธี (ไชยมี)
Phra Danai Jayamedhi (Chaimee)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkomrajavidyalaya University
Email : Chaimeedanai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิจัย มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา และ 2) เพื่อศึกษาอานิสงส์การรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า

การรักษาอุโบสถศีล คือ การรักษาศีล 8 ในวันธัมมัสสวนะ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา 3 เดือน ผู้ที่รักษาอุโบสถศีลนั้นจะมาพักค้างแรมที่วัดหรือสมณารักษาท่านที่ที่บ้านของตนก็ได้ การรักษาอุโบสถศีลนั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงตัวอย่างของการรักษาอุโบสถศีลของพระเจ้ามณฑเวระ พระเจ้านิมิราช พระเจ้าเนมิราช พระเจ้าสาธินราช เป็นต้น สำหรับอานิสงส์ของการรักษาอุโบสถศีลนั้นสามารถจำแนกเป็น 3 ประการ คือ ประโยชน์ของปัจจุบัน ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์อย่างสูง คือ พระนิพพาน นอกจากนี้ อานิสงส์ของการรักษาอุโบสถศีลยังวิเคราะห์ลงในบทสรุปของศีล คือ ศีลนำไปสู่สุคติ ศีลนำไปสู่ความมั่งคั่งด้วยโภคทรัพย์ และศีลนำไปสู่พระนิพพาน

คำสำคัญ: อุโบสถศีล, อานิสงส์, พระพุทธศาสนา

Abstract

This article is a research article with two objectives: 1) to study the observance of the Uposatha precepts in Buddhism, and 2) to study the benefits of observing the Uposatha precepts in Buddhism. This is a documentary research, studying from the Thai Tripitaka. The research results found that:

Maintaining the Uposatha precepts means observing the 8 precepts on the Dhammasavana day, especially during the 3-month Buddhist Lent. Those who observe the Uposatha precepts can stay overnight at the temple or take the vows at

their own homes. Maintaining the Uposatha precepts has been around since the time of the Buddha. The Buddha gave examples of observing the Uposatha precepts by King Makhadeva, King Nimiraj, King Nemiraj, King Sathinrat, etc. The benefits of maintaining the Uposatha precepts can be divided into 3 types: benefits in the present life, benefits in the next life, and the highest benefit, which is Nirvana. In addition, the benefits of observing the Uposatha precepts are analyzed in the conclusion of the precepts, namely, precepts lead to a good destination, precepts lead to wealth through material possessions, and precepts lead to Nirvana.

Key words: Uposatha, benefit, Buddhism

บทนำ

แก่นของพระพุทธศาสนา คือ สัทธรรม 3 ประกอบด้วย ปริยัติสัทธรรม คือคำสั่งสอนที่ต้องเรียนให้เข้าใจถูกต้อง มักอธิบายว่า คือ นวังกส์ตฤคศาสตร์ หรือคำสอนของพระศาสดามิ่งค์ 9 ประการ ปฏิบัติสัทธรรม คือ ทางปฏิบัติ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มรรคมีองค์ 8 เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่ความหลุดพ้น และปฏิเวธสัทธรรม คือ ผลอันพึงเข้าถึงหรือบรรลุได้ด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ทั้งในระดับคนดีและเป็นพระอรหันต์บุคคล สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเสด็จออกบวรมสั่งสอนสัตว์โลกทั้งหลายเพื่อให้รู้จักทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ วิธีดับทุกข์ และเข้าถึงนิพพาน เฉพาะเฉพาะพระพุทธองค์เองแล้วมีเพียงปฏิบัติและปฏิเวธเท่านั้น แต่สำหรับเหล่าพุทธสาวกทั้งหลายต้องอาศัยคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติของพระพุทธองค์เป็นแนวทางปฏิบัติ จึงจะเกิดปฏิเวธ และคำสอนนี้เองเรียกว่าปริยัติ (ปริชา ช่างขวัญยืน, 2555 : 4)

การปฏิบัติตนของอุบาสก อุบาสิกาในทางพระพุทธศาสนา จะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้ด้วยการรักษาศีลหรือรักษาความเป็นปกติของมนุษย์เอาไว้ ความบริสุทธิ์ทางกาย วาจา ก็จะทำให้เกิดขึ้นจนบริสุทธิ์เข้าไปอยู่ในใจ ทุกพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในวัดจะมีการสมาทานรักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนาก่อน เพื่อให้การทำทานเป็นมหาทานบารมี เหตุเพราะศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่พึ่ง เป็นที่ตั้งแห่งคุณความดีทั้งหลาย และเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง บุคคลใดชำระศีลให้บริสุทธิ์แล้ว จิตจะร่าเริงแจ่มใส และเป็นทำหยังลงสู่มหาสมุทรคือ นิพพาน เหมือนในอนุพุทธิกถา 5 คือธรรมเทศนาที่แสดงเนื้อความลุ่มลึกลงไปโดยลำดับ เพื่อขัดเกลาอหังการของผู้ฟังให้ประณีตขึ้นไปเป็นขั้นๆ จนพร้อมที่จะทำความเข้าใจในธรรมส่วนปริยัติประกอบด้วย (1) ทานกถา (เรื่องทาน, กล่าวถึงการให้ การเสียสละ เมื่อแม่แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน) (2) ศีลกถา (เรื่องศีล, กล่าวถึงความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม) (3) สัคคกถา (เรื่องสวรรค์, กล่าวถึงความสุขความเจริญ และผลที่น่าปรารถนาอันเป็นส่วนดีของกาม ที่จะพึง

เข้าถึง เมื่อได้ประพฤติดีงามตามหลักธรรม (4) กามาทีนวกถา (เรื่องโทษแห่งกาม, กล่าวถึงส่วนเสีย ข้อบกพร่องของกาม พร้อมทั้งผลร้ายที่สืบเนื่องมาแต่กาม อันไม่ควรหลงใหลหมกมุ่นมัวเมา จนถึงรู้จัก ที่จะหน่ายถอนตนออกได้ (5) เนกขัมมานิสังสกถา เรื่องอานิสงส์แห่งความออกจากกาม, กล่าวถึงผลดี ของการไม่หมกมุ่นเพลิดเพลินติดอยู่ในกาม และให้มีฉันทะที่จะแสวงความดีงามและความสุขอันสงบ ที่ประณีตยิ่งขึ้นไปกว่านั้น (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 9 ข้อ 237 : 189)

การรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกาในวันธัมมัสสวนะนั้นเรียกว่า อุโบสถศีล นิยมทำกันเป็น ประเพณีทุกวันขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ 15 ค่ำ ซึ่งเรียกว่าวันศีล ตรงกับวันอุโบสถศีลของภาคกลาง ปฏิบัติ ตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา ซึ่งมีค่านิยมในการนอนวัดจำศีล (1) มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระ รัตนตรัย (2) เพื่อต้องการให้ได้รับจริยาวัตรอันดีงามจากพระสงฆ์ (3) เพื่อฝึกหัดอบรมจิตใจให้สงบ (4) เพื่อหวังผลแห่งความสุขในภพหน้า (5) เพื่อค้ำจุนและสืบพระศาสนา (มณี พยอมยงค์, 2537 : 36) ใน บางวัดเมื่อออกพรรษาแล้วก็ยังมีการนอนจำวัดจำศีลต่อไปอีกจนถึงเดือนยี่เหนื่อ ตรงกับเดือน 12 ของภาคกลาง การรักษาอุโบสถศีลจึงมีความสำคัญของพุทธศาสนิกชน ที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็น การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการจรจรโลงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้สืบต่อไปยาวนาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการรักษาอุโบสถศีลสมัยพุทธกาล
2. เพื่อศึกษาอานิสงส์การรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการเก็บ รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารปฐมภูมิ ซึ่งประกอบด้วยพระไตรปิฎก และเอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัย ที่เน้นการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาของคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก โดยมี ขั้นตอนดังนี้

- 1) ทบทวนข้อมูลจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 จากเอกสาร ตำราและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการรักษาอุโบสถศีล
- 2) ออกแบบการดำเนินการศึกษาวิจัย ร่างเอกสารเอกสารการวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและ ข้อเสนอแนะ
- 3) นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขเอกสาร

4) ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก จากเอกสาร ตำราและผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการรักษาอุโบสถศีล

5) วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาโดยอ้างอิงจากเอกสาร ตำรา และพระไตรปิฎก เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. การรักษาอุโบสถศีลสมัยพุทธกาล

การรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาการรักษาอุโบสถศีลสมัยก่อนพุทธกาลเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้ามฆเทวะ พระเจ้านิมิราช พระเจ้าเนมิราช พระเจ้าสาธินราช มีรายละเอียด ดังนี้ (พระครูวิเชียรธรรมาภิรม, 2555 : 16-17)

1) การรักษาอุโบสถศีลของพระเจ้ามฆเทวะ ครั้งนั้นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง ตรัสเล่าเรื่องพระเจ้ามฆเทวะแก่พระอานนท์ว่า สมัยก่อนในกรุงมิถิลา มีพระราชาทรงพระนามว่า มฆเทวะเป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา เป็นมหाराชผู้ตั้งมั่นในธรรม ทรงประพฤติธรรมและทรงรักษาอุโบสถทุกวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และวัน 4 ค่ำ แห่งปีก็ ครั้นเมื่อเวลาล่วงไปหลายปีหลายร้อยปี หลายพันปี พระเจ้ามฆเทวะรับสั่งเรียกช่างกลบมาตรัสว่า เมื่อใดช่างกลบเห็นผมหงอกเกิดบนศีรษะของท่านให้บอกท่าน เวลาล่วงไปหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี ปรากฏพระเศศาหงอกเกิดขึ้นบนพระเศียร ช่างกลบจึงกราบทูลว่าเหวทูตปรากฏแก่พระองค์แล้ว พระองค์จึงสละราชสมบัติให้พระราชโอรสแล้วออกผนวชเป็นบรรพชิต พระองค์ทรงมีเมตตาจิต กรุณาจิต มุทิตาจิต อุเบกขาจิต แผ่ไปตลอดทิศที่ 1 ทิศที่ 2 ทิศที่ 3 ทิศที่ 4 ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง ทิศเฉียงแผ่ไปตลอดทั่วสัตว์ทุกหมู่เหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยเมตตาจิต อันไพบุลย์เป็นมหัคคตะ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียน แม้พระราชโอรส พระราชนัดดาของพระองค์ก็ทรงปฏิบัติเช่นเดียวกับพระองค์ หลังจากสวรรคต แล้วได้เสร็จเข้าถึงพรหมโลกทั้งหมด พระเจ้ามฆเทวะได้ตั้งวัตรอันงามนั้นไว้ ประชาชนผู้เกิดมาภายหลังได้ประพฤติตามวัตรอันงามที่พระองค์ตั้งไว้แล้วนั้น แต่วัตรอันงามนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ และเพื่อนิพพาน เป็นไป เพื่อเข้าถึงพรหมโลกเท่านั้น ส่วนวัตรอันงามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตั้งไว้ในบัดนี้ นั้นเป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้และเพื่อนิพพาน โดย ส่วนเดียว คือ อริยมรรคมีองค์ 8 พระผู้มีพระภาคทรงเตือนพวกเราทั้งหลายให้ประพฤติปฏิบัติวัตร อันงามนั้นที่ พระองค์ตั้งไว้ อย่าได้ให้วัตรปฏิบัติอันงามนี้ขาดสูญไป ควรนำเอามาปฏิบัติในชีวิตประจำวันสืบต่อไป (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 12 ข้อ 108 : 32)

2) อุโบสถศีลกับพระเจ้านิมิราช พระเจ้านิมิราชเป็นชาววิเทหะ คือ เป็นพระราชอาผู้ทรงธรรม เป็นมหาราชผู้ตั้งมั่นในธรรม ทรงประพฤติธรรมในพราหมณ์และคหบดีในชาวนิคม และชาวชนบท ทรงรักษาอุโบสถทุกวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และวัน 4 ค่ำ แห่งปักข์ พระนิมิราช นอกจากนี้พระองค์ยังมี คุณที่ยิ่งใหญ่แก่มหาชนอยู่ 2 ประการ คือ พระองค์ทรงสละทรัพย์ในประตู ทั้ง 4 ประตูๆ ละหนึ่งแสน ทุกวันเพื่อทำทานแก่ผู้ยากไร้ แต่ทรงห้ามผู้มีได้รักษาอุโบสถศีลเข้าเฝ้า เจ้าพนักงานทั้งหลายจักเตรียม โองภัตรไว้หลายพันใบที่ประตูทั้ง 4 เพื่อให้มหาชนได้อาบน้ำโกนหนวดเครา และผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า แล้วบริโภคอาหารได้ตามชอบใจ แล้วอธิฐานองค์อุโบสถศีลแล้ว จึงเข้าไปพระราชวังเข้าเฝ้าพระราชอา ได้ผลจากการทรงประพฤติธรรมและรักษาอุโบสถศีลครั้งนี้ เรื่องลือไปถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทำให้ เหล่าเทพเทวดาทั้งหลายปรารถนาอยากจะได้เห็นพระองค์ จนท้าวสักกะจอมเทพต้องให้มาตลีเทพนำ ราชาธไปรับพาไปชมสวรรค์และนรก แม้ท้าวสักกะจอมเทพจะเชิญให้ประทับอยู่บนสวรรค์ตลอดไป แต่ท่านก็ได้ยินดี ยินดีแต่ในโลกมนุษย์เท่านั้น เพราะจะได้ประพฤติธรรมและรักษาอุโบสถศีล และ เมื่อพระเกศาหงอกเกิดขึ้นบนพระเศียรก็ทรงสละราชสมบัติออกบวชเป็นพระ เช่นเดียวกับพระเจ้ามข เทวะ พระเจ้านิมิราชหลังจากสวรรคตแล้วได้เสร็จเข้าถึงพรหมโลก แสดงให้เห็นว่าไม่เพียงแต่ พระราชาเท่านั้น มหาชนทั้งหลายในสมัยของพระองค์ล้วนรักษาอุโบสถศีลกันทั้งนั้น ด้วยอาณิสสงส์นี้ มหาชนทั้งหลายตายไปเกิดเป็นเทวดาในชั้นดาวดึงส์

3) อุโบสถศีลกับพระเจ้าเนมิราช คือ พระเจ้าเนมิราชเป็นพระราชอาของกรุงมิถิลา พระองค์ ทรงยินดีในการบำเพ็ญทาน รักษาศีล 5 และสมาทานอุโบสถศีลในวันปักข์เป็นนิตย์ ทรงสร้างโรง ทาน 5 แห่งที่ประตูพระนคร 4 แห่ง และกลางพระนคร 1 แห่ง ทรงบริจาคทานวันละห้าแสน กหาปณะ โรงทานละหนึ่งแสนกหาปณะ ทรงชักชวนข้าราชการบริวาร และประชาชนให้ ยินดีในการสร้าง บุญกุศล และรักษาอุโบสถศีล เมื่อถึงวันอุโบสถศีลก็ทรงแสดงธรรมสั่งสอน ประชาชนให้ดำรงตนอยู่ใน กุศลธรรม ประชาชนเชื่อถือและปฏิบัติตามพระองค์ เมื่อตายไปแล้วได้ ไปเกิดในสวรรค์ชั้นต่างๆ มากมาย เหล่าเทวดาพากันสรรเสริญพระเจ้าเนมิราชผู้ยิ่งใหญ่ด้วยทานบารมี และศีลบารมี (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 12 ข้อ 105 : 27) ในกาลต่อมาพระเจ้าเนมิราช เกิดความสงสัยเรื่อง การให้ทาน และการรักษาศีล อันไหนประเสริฐกว่ากัน เตือดร้อนท้าวสักกะเทวราชเสด็จแก้ปัญหาทรงตรัสว่า การ รักษาศีลประเสริฐกว่าการให้ทาน ซึ่งศีลนั้นเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พรหมจรรย์ ท้าวสักกะแสดงให้เห็น ว่าพรหมจรรย์ประเสริฐที่สุด โดยการตรัสว่า บุคคลเกิดในตระกูลกษัตริย์ ก็เพราะประพฤติพรหมจรรย์ อย่างต่ำ บุคคลเกิดเป็นเทวดาก็เพราะประพฤติพรหมจรรย์อย่างปานกลาง บุคคล บริสุทธ์ก็เพราะ ประพฤติพรหมจรรย์อย่างสูงสุด การเป็นพรหมมิได้เป็นได้ง่ายๆ ด้วยการวิงวอน ขอให้เป็นผู้ที่จะเป็น พรหมได้นั้นต้องไม่มีเหี้ยมเรื้อน ต้องบำเพ็ญตบะ ซึ่งการประพฤติพรหมจรรย์อย่างต่ำ คือเว้นจากเมถุน การประพฤติพรหมจรรย์ปานกลาง คือการประพฤติเพียงใกล้ฉาน ส่วนการประพฤติพรหมจรรย์อย่าง

สูง คือการปฏิบัติวิปัสสนามีศีลบริสุทธิ์จนได้สมบัติ แล้วบรรลुพระอรหันต์ ชื่อเสียงของพระเจ้าเนมิราชดังไปถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทำให้หมู่เทพเทวดาอยากเห็นหน้าพระเจ้าเนมิราช จนท้าวสักกะให้มาตลีเทพนาราชรถไปรับพระเนมิราชไปเที่ยวชมสวรรค์ เหล่าเทพเทวดาต่างถือดอกไม้ทิพย์ของหอมไปไปต้อนรับพระเนมิราชตั้งแต่ซุ้มประตูจิตตภูฏ และพระองค์ก็ได้ชมนรกด้วย พระเจ้าเนมิราชประทับอยู่บนสวรรค์ 3 วัน ก็เสด็จกลับมายังโลก มนุษย์ หลังจากสวรรคตแล้วได้เสด็จเข้าถึงพรหมโลก จะเห็นได้ว่าถึงแม้การประพุดิพรหมจรรย์ จะมีผลมากกว่าทานก็จริง ไม่ใช่ประพุดิอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ต้องประพุดิทั้งสองอย่างคู่กันไป

4) อุโบสถศีลกับพระเจ้าสาธินราช พระราชาแห่งนครมิถิลาพระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาในการทำบุญให้ทานมาก ทรงตั้งโรงงาน 6 แห่ง และทรงบริจาคทรัพย์วันละหกแสนกหาปณะทุกวัน และทรงรักษาอุโบสถศีลมิได้ขาด ทรงชักชวนประชาชนทั้งหลายให้ทำบุญและรักษาอุโบสถศีลตามพระองค์ ประชาชนเหล่านั้นเมื่อตายไปเกิดเป็นเทวดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และเหล่าเทวดาต่างสรรเสริญพระองค์และอยากเห็นพระองค์ ท้าวสักกะเทวราชได้ให้มาตลีเทพนาราชรถไปรับพระองค์เที่ยวชมสวรรค์ และทรงมอบสินสมบัติ พร้อมกับนางฟ้าให้กับพระเจ้าสาธินราช ครั้งหนึ่งพระเจ้าสาธินราชทรงเสวยทิพย์สมบัติอยู่ในเทวโลก นานนับตามปีของมนุษย์ได้ 700 ปี ทรงเบื่อหน่ายสมบัติทิพย์ขอลาท้าวสักกะกลับมายังโลกมนุษย์ ซึ่งสมัยนั้นมนุษย์มีอายุเกณฑ์ 100 ปีเท่านั้น ซึ่งพระราชสมภพนั้นเป็นพระราชนัดดาชั่วที่ 2 พระองค์เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์เพียงเพื่อต้องการจะให้ทานที่ทำให้พระองค์มีอายุได้ 700 ปี เมื่อสิ้นพระชนม์ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์อีก

จะเห็นได้ว่า ทั้งพระเจ้าเนมิราช พระเจ้าเนมิราช และพระเจ้าสาธินราช ทรงเป็นพระราชผู้ยิ่งใหญ่ ที่ได้เสด็จไป เยี่ยมบนสวรรค์ และนรก ทั้งๆ ที่เป็นมนุษย์อยู่ ทั้งนี้ก็เพราะผลแห่งความดีที่ได้บริจาคทานและรักษาศีลอุโบสถนั่นเอง

อุโบสถศีลมีความสำคัญมาทุกยุคทุกสมัย แม้ในสมัยที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังทรงมีพระชนอยู่ พุทธบริษัทในสมัยนั้นก็ให้ความสำคัญกับการรักษาอุโบสถศีลมาก ดังตัวอย่างบุคคลสำคัญๆ ในสมัยพุทธกาล ได้แก่ การรักษาอุโบสถศีลของพระเจ้าอุทัยราชา ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เปรตอดีตผู้พิพากษาโกง นางอุตตรา นางลขมาอุบาสิกา นางภัททิติกา อุบาสิกา นางโสณทินนา นางอุโปสถอุบาสิกา นางวิสาขามหาอุบาสิกา ท้าวสักกะเทวราช ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

1) อุโบสถศีลกับพระเจ้าอุทัยราชา กล่าวคือ ในชาติก่อนที่จะมาเป็นพระอุทัยราชา ท่านเกิดเป็นบุรุษเชษฐใจ เป็นลูกจ้างที่บ้านเศรษฐี ชื่อ สุจิปริวาร ท่านเศรษฐี เป็นผู้ยินดีในการให้ทานและรักษาศีล ทุกวันธัมมัสสวณะ ทั้งภรรยาบุตรและบริวารในบ้านล้วนงดเว้นการทำงาน รักษาอุโบสถศีล ส่วนลูกจ้างบุรุษเชษฐใจมาทำงานใหม่ออกไปทำงานแต่เช้า ไม่รู้ว่าในวันธัมมัสสวณะทุกคนหยุดงานสมาทานรักษาอุโบสถศีลกันหมด และไม่กินอาหารเมื่อเย็นด้วย ด้วยความศรัทธาและกลัวว่าตนเอง

ไม่มีศีลอยู่คนเดียวจึงสมาทานอุโบสถศีลครึ่งวันเหมือนคนอื่น แต่ด้วยความที่ทำงานหนักมาทั้งวัน และไม่รับประทานอาหารเช้า คึนนั้นเขาก็ปวดท้องมาก ลมในท้องกำเริบ แม้เศรษฐกิจจะให้คนนำอาหารมาให้บริโภค เขาก็ไม่ยอมกินอาหารนั้น ด้วยตั้งใจจะรักษาอุโบสถศีลเอาชีวิตเข้าแลก ยอม ตาย ที่เดียวพอรุ่งเช้า พระเจ้ากรุงพาราณสี เสด็จผ่านมา เขาเห็นแล้วเกิดความโลภอยากเป็นพระราชา บ้าง ครั้นตายไป ก็ไปถือปฏิสนธิในครรภ์ของพระอัครมเหสีพระเจ้ากรุงพาราณสี ประสูติมาได้พระ นามว่า อุทัยราชกุมาร เมื่อเจริญวัย อุทัยราชกุมารมีชาติอนุสรณญาณ คือมีญาณระลึกชาติได้ ทรง เปลี่ยนอุทานอยู่เสมอๆ ว่า การเกิดในสกุลกษัตริย์นี้ เป็นผลแห่งบุญประมาณเล็กน้อยของเรา ต่อมาได้ ขึ้นครองราชย์ พระองค์จะตรัสแก่ประชาชนทั้งหลายว่า การที่ท่านทั้งหลายรักษาอุโบสถ ศีลนี้ เชื่อได้ ว่ากระทำความดีแล้ว บัณฑิตในปางก่อน อาศัยอุโบสถกรรมเพียงครั้งเดียวได้ยศ ใหญ่มากแล้ว

การเข้าจำอุโบสถศีล

อรรถกถาอุโบสถสูตร ได้กล่าวถึงการเข้าจำรักษาอุโบสถศีล ว่าบุคคลผู้จะเข้าจำรักษาอุโบสถ ศีลนั้นพึงตั้งใจว่าพรุ่งนี้เราจักรักษาอุโบสถศีล ควรเตรียมตัวให้พร้อมด้วยการ จัดเตรียมอาหารให้ พร้อมสำหรับวันอุโบสถศีล และตรวจตราการงานให้เรียบร้อยเสียแต่วันนี้ การ งานอะไรที่ควรสังคนที บ้านไว้ว่าอย่างไร ก็ให้มอบหมายเสียให้เรียบร้อย เมื่อเข้าจำรักษาอุโบสถศีล ไม่ควรจัดแจงการงานที่ เป็นการกระทำที่เบียดเบียนผู้อื่นเดือดร้อน ผู้เข้าจำรักษาอุโบสถศีล พึงปลดเปลื้องปลิวโพธ คือ ความ กังวลห่วงใยต่างๆ ออกไปเสีย ในวันอุโบสถผู้รักษาอุโบสถศีลจึงทำการกำหนดกาลว่า เราจักรักษา อุโบสถศีลตลอดวันนี้และคืนนี้ แล้วเปล่งวาจาสมาทานองค์อุโบสถศีล 4 ประการ ในสำนักของภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แต่เข้าตรู่ หากรู้บาลี ก็พึงเปล่งวาจาสมาทานด้วยภาษาบาลี ส่วนผู้ไม่รู้ภาษา บาลี ควรอธิฐานว่า ข้าพเจ้าอธิฐานอุโบสถศีลที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้ว (พุทธบัญญัติ อุโบสถ อธิฐาน) ผู้สมาทานรักษาอุโบสถศีลควร รับประทานอาหารเช้า ไม่ควรทำกิจใดๆ อย่างอื่น ไม่ควร ปล่อยเวลาให้ล่วงไป ควรทำการนบอายุของตนว่าสิ้นไปเท่าใด และพึงระลึกถึงความตายเป็นอารมณ์ เมื่อบริโภคอาหารก็ควรบริโภค เหมือนภิกษุผู้มีภัตรเป็นประจำ แล้วไปสู่วิหารหรือวัดเพื่อฟังธรรม สนทนาธรรมหรือมนสิการ บรรดาอากรม์ 38 อากรม์ อย่างใดอย่างหนึ่ง (แต่ในปัจจุบันเป็นบริกรรม อาการ 32 มี ขน, ผม, เล็บ, ฟัน, หนัง, เป็นต้น) (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 20 ข้อ 31 : 280) ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสกับนางวิสาขา ว่า วิสาขาเธอมา จากที่ไหนแต่ยังเยาว์วัยเชี่ยวชาญ วิสาขากราบูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนี้หม่อมฉันจะรักษาอุโบสถศีล ในฎีกาอุโบสถสูตรว่า ผู้รักษาอุโบสถศีลจึงทำการกำหนดว่า เราจักรักษาอุโบสถศีล ตลอดคืนนี้และตลอดวันนี้ แล้วทำ โดยรวมกันด้วยอำนาจองค์อุโบสถศีลว่า ข้าพเจ้าสมาทาน อุโบสถศีลอันมีสิกขาบท 8 แล้วทำการ เปลี่ยนวาจาอำารานาอุโบสถศีล

2. อานิสงส์ของการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนา

อานิสงส์ของอุโบสถศีลซึ่งศีลทุกประเภทที่บุคคลรักษาด้วยจิตศรัทธา จะด้วยการสมาทาน หรือการงดเว้นเฉพาะหน้าก็ตาม ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมาก มีความเจริญแผ่ไพศาลมาก เพราะศีลนั้นสามารถสร้างสวรรค์ สร้างความเสมอภาค และสร้างความปลอดภัยให้แก่มนุษย์ได้ ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงการรักษาอุโบสถศีล อันประกอบด้วยองค์ 8 ประการ ไว้ในอุโบสถวรรค หมวดว่าด้วยอุโบสถ ในหลายพระสูตร เช่น (1) วิตถลสูตรว่าด้วยอุโบสถ โดยพิสดาร (2) วิสาขาสูตร ว่าด้วยการแสดงอุโบสถแก่นางวิสาขา (3) โพชฌมาสูตรว่าด้วยอุบาสิกาชื่อว่าโพชฌมา (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 23 ข้อ 42 : 305-306)

ที่ว่าบุคคลไม่พึงฆ่าสัตว์ ไม่พึงรักรักรทรัพย์ ไม่ พึ่ง กล่าวเท็จ ไม่พึงดื่มน้ำเมา จึงงดเว้นจากเมถุนที่เป็นความประพฤติไม่ประเสริฐ ไม่พึงบริโภค อาหารในเวลาวิกาล ในเวลา กลางคืน ไม่พึงตัดทรงดอกไม้ ไม่พึงลูบไล้ของหอม และไม่พึงนอนที่ นอนหนาสูงที่ยัด ด้วยนุ่นหรือสำลี อุโบสถศีลอันประกอบด้วยองค์ 8 ประการนี้ ที่บุคคลอยู่จำแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมาก แผ่ไพศาลมาก เปรียบเหมือนพระราชา พระองค์ใดที่ครองราชย์เป็นอิสราธิบดี ผู้ยิ่งใหญ่เหนือผู้อื่น แห่งชนบทใหญ่ 16 แคว้น ที่สมบูรณ์ด้วยแก้ว 3 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้ว การครองราชย์ของพระราชาพระองค์ นั้น ยังมีค่าไม่ถึงเสี้ยวที่ 16 แห่งอุโบสถศีลที่ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ เพราะราชสมบัติของมนุษย์เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสุขที่เป็นทิพย์ ถือว่าเป็นของเล็กน้อย

สตรีหรือบุรุษคนใดในโลกนี้รักษาอุโบสถที่ประกอบด้วย องค์ 5 หลังจากตายไปแล้วจึงไปเกิดร่วมกับเทวดาชั้นต่างๆ ดังนี้

1) 50 ปีของพวกมนุษย์ เป็นวันและคืนหนึ่ง ในชั้นจาตุมหาราชิกา, 30 โดยวัน และคืนนั้น เป็นหนึ่งเดือน, 12 เดือนโดยเดือนนั้น เป็น 1 ปี, 500 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณ อายุของเทวดา พวกจาตุมหาราชิกา ฯ นับปีของมนุษย์ได้ประมาณ 9 ล้านปี ๆ สตรีหรือบุรุษบางคน ในโลกนี้รักษาอุโบสถศีลที่ประกอบด้วยองค์ 8 หลังจากตายแล้วพึงไปเกิดร่วมกับเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา เหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า ราชสมบัติของมนุษย์เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสุขที่เป็นทิพย์ จึงถือ ว่าเป็นของเล็กน้อย

2) 100 ปีของพวกมนุษย์ เป็นวันและคืนหนึ่งในชั้นดาวดึงส์, 30 โดยวันและคืนนั้น เป็น 1 เดือน, 12 เดือนโดยเดือนนั้นเป็น 1 ปี, 9,000 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของพวก เทวดาชั้น ดาวดึงส์ นับปีของมนุษย์ได้ประมาณ 3 โกฎิ 5 ล้านปี สตรีหรือบุรุษบางคนในโลกนี้ รักษาอุโบสถที่ประกอบด้วยองค์ 8 หลังจากตายแล้วพึงไปเกิดร่วมกับเทวดาชั้นดาวดึงส์ เหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า ราชสมบัติของมนุษย์เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสุขที่เป็นทิพย์ จึงถือว่าเป็นของเล็กน้อย

3) 200 ปีของพวกมนุษย์ เป็นวันและคืนหนึ่งในชั้นยามา, 30 โดยวันและคืนนั้น เป็น 1 เดือน , 12 เดือนโดยเดือนนั้นเป็น 1 ปี, 2,000 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของ เทวดาพวกยามา นับปีของมนุษย์ได้ประมาณ 14 โกฎิ 4 ล้านปี สตรีหรือบุรุษบางคนในโลกนี้รักษาอุโบสถศีลที่ประกอบด้วยองค์ 8 หลังจากตายแล้วจึงไปเกิดร่วมกับเทวดาชั้นยามา เหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า ราชสมบัติของมนุษย์เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสุขที่เป็นทิพย์ จึงถือว่าเป็นของ เล็กน้อย

4) 500 ปีของพวกมนุษย์ เป็นวันและคืนหนึ่งในชั้นดุสิต, 30 โดยวันและคืนนั้น เป็น 1 เดือน, 12 เดือนโดยเดือนนั้นเป็น 1 ปี, 4,000 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของ เทวดาพวกดุสิตฯ นับปีของมนุษย์ได้ประมาณ 5) โกฎิ 5 ล้านปี ฯ สตรีหรือบุรุษบางคนในโลกนี้ รักษาอุโบสถศีลที่ประกอบด้วยองค์ 8 หลังจากตายแล้วทั้งไป เกิดร่วมกับเทวดาชั้นดุสิต เหตุนี้ท่าน จึงกล่าวว่า ราชสมบัติของมนุษย์เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสุขที่เป็นทิพย์ จึงถือว่าเป็นของเล็กน้อย

ในที่นี้หมายถึงอานิสงส์แห่งอุโบสถที่แบ่งเป็น 16 ส่วน แล้วเอาส่วน 1 ใน 16 ส่วน นั้นมาแบ่งเป็นอีก 16 ส่วน แล้วเอาส่วนหนึ่งจาก 16 ส่วนที่แบ่งครั้งที่ 2 นั้นมาแบ่งเป็น 16 ส่วนอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ 3 ส่วน 1 ใน 16 ส่วนที่แบ่งครั้งที่ 2 นี้แหละจัดเป็นเสี้ยวที่ 16

5) 800 ปีของพวกมนุษย์ เป็นวันและคืนหนึ่งในชั้นนิมมานรดี, 30 โดยวันและคืน นั้นเป็น 1 เดือน, 12 เดือนโดยเดือนนั้นเป็น 1 ปี, 8,000 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของ เทวดาพวกนิมมานรดี ฯ นับปีของมนุษย์ได้ประมาณ 230 โกฎิ 4 ล้านปี 1 สตรีหรือบุรุษบาง คนในโลกนี้รักษาอุโบสถศีลที่ประกอบด้วยองค์ 8 หลังจากตายแล้ว จึงไปเกิดร่วมกับเทวดาชั้นนิมมานรดี เหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า ราชสมบัติของมนุษย์เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสุขที่เป็นทิพย์ จึงถือว่าเป็นของเล็กน้อย

6) 1,600 ปีของพวกมนุษย์ เป็นวันและคืนหนึ่งในชั้นปรนิมมิตวสวัตตี, 30 โดยวัน และคืนนั้น เป็น 1 เดือน 12 เดือนโดยเดือนนั้นเป็น 1 ปี, 16,000 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็น ประมาณอายุของเทวดาพวกปรนิมมิตวสวัตตี ฯ นับปีของมนุษย์ได้ประมาณ 521 โกฎิ 6 ล้านปี ฯ สตรีหรือบุรุษบางคนในโลกนี้รักษาอุโบสถศีลที่ประกอบด้วยองค์ 4 หลังจากตายแล้วจึงไปเกิด ร่วมกับเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตตี เหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า ราชสมบัติของมนุษย์เมื่อนำไป เปรียบเทียบกับสุขที่เป็นทิพย์ จึงถือว่าเป็นของเล็กน้อย

ไม่เพียงเท่านี้ พระพุทธองค์ยังกล่าวอีกว่า ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งสอง งดงามส่องสว่าง โคจรไปทั่วสถานที่ประมาณเท่าใด ดวงจันทร์นั้นและดวงอาทิตย์นั้นกำจัดความมืดไปในอากาศ ทำให้ทิศสว่างไสว ส่องแสงอยู่ในอากาศทั่ว สถานที่ประมาณเท่าใด ทรัพย์สินคือ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ ทองสิคีและทองคำ ตลอดจนจนถึงทองที่ชื่อว่ากุกกะ เท่าที่มีอยู่ในสถานที่ประมาณนั้น และแสงดวงจันทร์หมู่ดาวทั้งหมด ยังไม่ ถึงเสี้ยวที่ 16 แห่งอุโบสถศีลที่ประกอบด้วยองค์ 3

เพราะฉะนั้น สตรีหรือบุรุษที่มีศีลรักษาอุโบสถศีลที่ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ ทำบุญที่มีความสุขเป็นกำไร มิถูกนิทาน ย่อมเข้าถึงซึ่งสวรรค์ และไปเกิดร่วมกับเทวดาชั้นต่างๆ ดังที่กล่าวในเบื้องต้นในวาเสฏฐสูตร (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 20 ข้อ 38 : 155) ว่าด้วยอุบาสกชื่อว่า วาเสฏฐะ อุโบสถศีลอันประกอบด้วยองค์ 8 ประการ ที่บุคคลอยู่จำแล้ว ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมาก แฝ่ไพศาลมาก ไม่ถูกนิทาน ย่อมเข้าถึงสวรรค์ แม้ญาติและสายโลหิตของวาเสฏฐะ หรือกษัตริย์ทั้งปวง ศูทร ทั้งปวง แม้แต่ชาวโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก หมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ อยู่จำอุโบสถศีลอันประกอบด้วยองค์ 8 ประการ การอยู่จำอุโบสถศีลอัน ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ เป็นไปเพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขตลอดกาลนานแก่ท่านทั้งหลายเหล่านั้น

อภิธรรมปิฎกกล่าวไว้ว่า มนุษย์ทั้งหลายให้ทาน สมาทานศีล รักษาอุโบสถศีลแล้ว บางพวกเข้าถึงความเป็นสหายของกษัตริย์มหาศาล บางพวกเข้าถึงความเป็นสหายของพราหมณ์มหาศาล บางพวกไปเกิดเป็นสหายของคฤหบดีมหาศาล บางพวกเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดาชั้นจาตุมหาราช บางพวกเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดาชั้นดาวดึงส์ บางพวกเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดาชั้นยามา บางพวกเข้าถึงความเป็นสหายเทวดาชั้นดุสิต บางพวกเข้าถึงความเป็นสหายเทวดาชั้นนิมมานรดี บางพวกเข้าถึงความเป็นสหายเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตติ ศีลโดยทั่วไปนั้น เมื่อบุคคลรักษาบริสุทธิแล้ว นอกจากจะเป็นฐานรองรับให้ก้าวไปสู่คุณธรรมชั้นสูงแล้วยังได้อานิสงส์มากมาย ดังที่ท่านได้แสดงไว้ว่า

1. สีเลน สุขติง ยนติ คำว่า สุขติง หมายถึง ความเป็นอยู่อย่างปกติสุข ผู้รักษาศีลจะได้รับอานิสงส์คือความไม่มีเวร ความไม่มีภัย ความไม่ถูกเบียดเบียน เป็นคนมีเกียรติ มีชีวิตที่สมบูรณ์ มีชื่อเสียงหอมอยู่เสมอทั้งตามลมและทวนลม หอมทั้งในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ และเมื่อละโลกนี้ไปแล้ว เป็นที่ชื่นชมรักใคร่ของคนทั่วไป และ เป็นที่เสียดายอาลัยรักในเวลาที่ยายจากไป จึงได้ชื่อว่าเป็นปกติสุขทั้งอยู่และไป ดังนั้นคนมีศีลจึง ทำให้อยู่เป็นปกติสุขทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า

2. สีเลน โภคะสัมปะทา คำว่า โภคะสัมปะทา หมายถึงความมีอิสรภาพก็ได้ หมายถึงความไม่ประมาทก็ได้ คำว่าอิสรภาพหมายรวมถึงอิสรภาพ ทั้งทางกายและทางใจ เมื่อเรามีอิสรภาพเราก็สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพ และแสวงหาทรัพย์ให้ เพิ่มพูนได้ด้วยความเพียร และปัญญาประกอบด้วย ความสุจริต ด้วยความสุจริตนี้จะเป็นธรรมรักษา ให้เราอยู่อย่างปกติสุข ไม่ประมาท คือ ต้องมีสติตั้งตนอยู่ในสุจริตธรรม อิสรภาพก็ยังคงมีอยู่ แต่ ถ้าหากเราขาดสติ ประมาท เมื่อไหร่ความมีอิสรภาพก็จะเสื่อมไป และเสื่อมทั้งทรัพย์สินเงินทอง และชื่อเสียง

3. สีเลน นิพพุติง ยนติ คำว่านิพพุติง ศัพท์นี้หมายถึง นิพพาน แปลว่าดับเย็น หรือ แผลอย่างง่าย ๆ ไม่มีปัญหาที่ได้ สิ่งใดที่ไม่มีปัญหาก็ดีทั้งนั้น เรื่องนิพพานเป็นเรื่องดับปัญหาบาง คนพอฟัง

คำว่านิพพานก็คิดว่าสูงเกินไป ตัวเองยังมีกิเลสอยู่ไปไม่ถึงหรอก ความจริงแล้วเรา สามารถสัมผัส นิพพานได้ในชีวิตประจำวัน ในความหมายว่าดับเย็น เย็นกายเย็นใจ ไม่กังวล มีชีวิต เป็นปกติสุข มีความสมบูรณ์ เมื่อทุกอย่างไม่มีปัญหา ก็เท่ากับดับเย็นเท่านั้นเอง ถ้าชาวพุทธ สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จะมีประโยชน์มาก ทำให้ชีวิตประสบแต่ความสุขได้ คนสมัย พุทธกาลนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เรียกของที่สุดแล้ว เย็นแล้ววานิพพาน หรือผลไม้ที่ไม่มีเมล็ดว่า ผลไม้ นิพพานแล้ว เหมือนกัน (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย, เล่ม 35 ข้อ 1021 : 668)

นอกจากนี้อานิสงส์ของการรักษาอุโบสถศีลยังได้ประโยชน์และสุข 3 ประการ ได้แก่

1. ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน ในโลกนี้ และ ความสุขในโลกนี้ คือ ความสุขในปัจจุบัน คือ ตัดความกังวลวุ่นวายในภารกิจงานเสียได้ เปิดโอกาสให้ตนได้ชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดหมดจด เพิ่มพูนบุญกุศลให้แก่ตน ลด ละ เลิก กิเลส ในตนให้เบาบาง ได้รับความบันเทิงใจตน ได้ทำความดีและได้รับยกย่องจากคนทั่วไป

2. สัมปรายิกัตถประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์เบื้องหน้า ในโลกหน้า และ ความสุขในโลกหน้า คือความสุขในโลกสวรรค์ผู้รักษาอุโบสถศีล เมื่อละสังขารไปแล้วย่อมประสบสุขในโลกสวรรค์ ตามสมควรแก่การปฏิบัติตน ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสแก่ นางวิสาขาในวิสาขาสุตราว่า อุโบสถประกอบด้วยองค์ 8 ประการที่บุคคลเข้าจำแล้ว ย่อมมีอานิสงส์ มาก มีผลมาก มีความรุ่งเรืองมาก มีความเจริญแผ่ไพศาลมาก การที่สตรีหรือบุรุษผู้เข้าจำอุโบสถ ที่ประกอบด้วยองค์ 8 ประการนี้แล้ว หลังจากแตกกายทำลายชั้นนี้ไปจะได้อยู่ร่วมกับเทวดาชั้นจาตุมหาราช, ชั้นดาวดึงส์, ชั้นมายา, ชั้นดุสิต, ชั้นนิมมานรดี, และชั้นปรนิมมิตวสวัตดี

3. ปรมัตถประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน และความสุขอันสูงสุด คือ ความสุขอันเกิดแต่นิพพาน ปรมัตถประโยชน์ คือ การดับทุกข์โดยไม่เหลือ ถือเป็น ประโยชน์อันสูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาดน ผู้รักษาอุโบสถศีล แม้ไม่อาจที่จะบรรลุได้ในชาตินี้ แต่หากหมั่นประกอบความดี ฝึกฝนอบรมตนตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ไปเรื่อยๆ อย่างไม่ย่อท้อ ย่อมสามารถที่จะบรรลุประโยชน์สูงสุดนี้ได้

อภิปรายผล

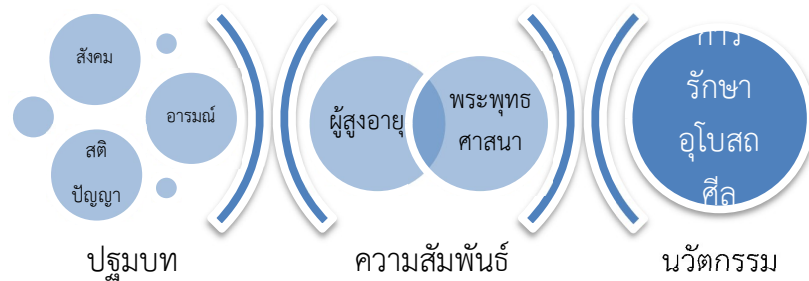
จากการศึกษาพบว่า การรักษาอุโบสถศีลนั้นมักเป็นกิจกรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งว่างจากภารกิจทางด้านการทำงานแล้ว นิยมรักษาอุโบสถศีลในช่วงเทศกาลบเข้าพรรษา ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี ส่วนหนึ่งเกิดจากการได้ร่วมเสวนาและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุจึงควรนำหลักพุทธธรรมมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ซึ่ง

สอดคล้องกับผลวิจัยของ สิริพร ทาชาติ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุวัดป่าหนองแขง จังหวัดอุดรธานี” พบว่า ผู้สูงอายุทุกคนมีความรู้ความเข้าใจวิถีพุทธอย่างลึกซึ้ง มีองค์ความรู้ในการดูแลตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ มีองค์ความรู้ในการดูแลด้านเศรษฐกิจ สามารถใช้องค์ความรู้แบบวิถีพุทธแก้ปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่สังคมภายนอกได้ ผู้สูงอายุมีความสุขกายสุขใจ บังเกิดผลดีต่อชีวิตอย่างไม่เคยได้รับมาก่อน พุทธธรรมที่นำมาปรับใช้ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ นอกจากนั้น นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาบุญเกียรติ วรรณโม (พลเยี่ยม) (2548 : 2-3) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า ผู้ที่มารักษาอุโบสถศีลล้วนแต่เป็นคนแก่หรือคนวัยเกษียณแล้ว ส่วนคนหนุ่มคนสาวคนวัยทำงานก็จะไม่สนใจไม่ให้ความสำคัญ อาจจะเป็นเพราะว่ายังไม่ถึงเวลายังไม่จำเป็น การรักษาศีล หรืออุโบสถศีล 8 เป็นการยกระดับของจิตใจ เพื่อเพิ่มคุณประโยชน์ต่อการประพฤติพรหมจรรย์ซึ่งจะส่งผลต่อการทำสมาธิขั้นสูง ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นอันเป็นเส้นทางลัดสู่มรรคผลนิพพาน

สำหรับอานิสงส์ของการรักษาอุโบสถศีลนั้นยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ พระมหาธีระศักดิ์ อธิบุญโญ (เที่ยงธรรม) (2561 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของพุทธศาสนิกชนวัดตลาดใต้ จังหวัดปทุมธานี ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า เป้าหมายของการรักษาอุโบสถศีล เป็นไปเพื่อประโยชน์ในภพนี้ชาตินี้เท่านั้น คือ เพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข เช่น มีความสุขกาย สุขใจ ปราศจากสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนา ส่วนความปรารถนาในชาติหน้าคือปรารถนาสวรรค์ส่วนความปรารถนาอย่างสูงสุด คือ พระนิพพานนั้นเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นความปรารถนาที่สูงเกินไปเป็นเรื่องยาก และเป็นไปไม่ได้จึงไม่กล้าที่จะตั้งความปรารถนา

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาพบว่า การรักษาอุโบสถศีลนั้นเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของชาวพุทธ ที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในปัจจุบันนี้การรักษาอุโบสถศีลค่อนข้างหายไปจากสังคม ยังคงเหลือในชนบทแต่ก็เหลือน้อยมาก ทั้งที่การรักษาอุโบสถศีลนั้นไม่ใช่เป็นแต่เพียงกิจกรรมการทำบุญเท่านั้น แต่ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความสมดุลทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ถือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดความสุขสงบอย่างแท้จริง

สรุป

การปฏิบัติธรรมคือการเอาธรรมมาปฏิบัติ เอาธรรมมาใช้ เอามาใช้ดำเนินชีวิตการทำงาน คือเอาธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง ทำให้เป็นชีวิตที่ดีมีความสุข เมื่อปฏิบัติธรรมก็ เอาธรรมมาใช้ในชีวิตจริง หรือเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต ถ้ายังไม่ได้ใช้ ก็ไม่เรียกว่าเป็นการปฏิบัติ การปฏิบัติได้จัดวางไว้เป็นหลักธรรมหัวข้อต่างๆ นั้น ย่อให้สั้นก็คือสิกขาหรือการศึกษาซึ่งแยกออกไปเป็นศีล สมาธิ ปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา ถ้าแยกแบบง่ายๆ โดยเน้นด้านภายนอกสำหรับคฤหัสถ์ก็เป็นทาน ศีล ภาวนา ซึ่งเรียกว่า บุญสิกขา หรือเรียกว่าหลักการศึกษา 3 อย่าง หลักการปฏิบัติธรรม ก็คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานหรือว่าการปฏิบัติอุโบสถศีล ซึ่งถือว่าเป็นทางตรงและทางเดียวที่จะนำผู้ปฏิบัติไปสู่จุดหมายสูงสุด คือความหลุดพ้นจากโอฆะสงสารได้ การปฏิบัติในอุโบสถศีลก็มีความสำคัญมาทุกยุคทุกสมัย แม้ในสมัยพุทธกาลพุทธบริษัทในสมัยนั้นก็ให้ความสำคัญกับการรักษาอุโบสถศีลมาก อานิสงส์ของอุโบสถศีลซึ่งศีลทุกประเภทที่บุคคลรักษาด้วยจิตศรัทธา จะด้วยการ สมาทาน หรือ การงดเว้นเฉพาะหน้าก็ตาม ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมาก มี ความเจริญแผ่ไพศาลมาก เพราะศีลนั้นสามารถสร้างสวรรค์ สร้างความเสมอภาค และสร้าง ความปลอดภัยให้แก่มนุษย์ได้ มีอานิสงส์ คือ 1) ทัศนคติที่ดีต่อประโยชน์ ประโยชน์ในปัจจุบัน ในโลกนี้ คือ ความสุขในปัจจุบัน ได้แก่ การตัดความกังวลวุ่นวายในภารกิจการทำงาน เปิดโอกาสให้ตนได้ชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดหมดจด เพิ่มพูนบุญกุศลให้แก่ตน ลด ละ เลิก กิเลส ในตนให้เบาบาง ได้รับความบันเทิงใจตน ได้ทำความดีและได้รับยกย่องจากคนทั่วไป 2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์เบื้องต้น คือ ความสุขในโลกสวรรค์ผู้ที่รักษาอุโบสถศีล และ 3) ปริมัตถประโยชน์ ประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน เป็นการดับทุกข์โดยไม่เหลือ ถือเป็นประโยชน์อันสูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาตน ผู้รักษาอุโบสถศีล แม้ไม่อาจที่จะบรรลุได้ในชาตินี้ แต่หากหมั่นประกอบความดี ฝึกฝนอบรมตนตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ไปเรื่อยๆ อย่างไม่ย่อท้อ ย่อมสามารถที่จะบรรลุประโยชน์สูงสุดนี้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การรักษาอุโบสถศีลเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ร่วมกันใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ถือเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีและเป็นการพัฒนาความสุขให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แต่การรักษาอุโบสถศีลกำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทย ด้วยปัจจัยหลายๆ ด้าน ดังนั้น จึงควรมีการฟื้นฟูการรักษาอุโบสถศีลโดยความร่วมมือกันจากหลายๆ ฝ่าย เช่น วัด ควรจัดสถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรม ทั้งสถานที่หลับ ที่นอน ห้องน้ำ เป็นต้น ตลอดจนจัดหาพระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดอบรมและให้ธรรมะ ส่วนราชการควรเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัด โดยเฉพาะการจัดสาธารณูปโภคในวัดให้เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัย สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข ที่ทำให้คนสนใจและไม่สนใจต่อการรักษาอุโบสถศีล เพื่อให้เป็นข้อมูลนำไปปรับปรุงแก้ไขและวางแผนในการฟื้นฟูการรักษาอุโบสถศีลให้คงอยู่ต่อไป

บรรณานุกรม

- ปรีชา ช้างขวัญยืน.(2555). “บทบรรณาธิการ ปรียัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ หนึ่งกระบวนการ สามองค์ประกอบของการศึกษาพุทธวิชา”. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 19 (1) : 4.
- พระครูวชิรธรรมมาภิรม (วิเชียร ชินทตโต). (2555). “ศึกษารูปแบบและคุณค่าของอุโบสถในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีระศักดิ์ อธิปัญโญ (เที่ยงธรรม). (2561). “การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของพุทธศาสนิกวัดตลาดใต้ จังหวัดปทุมธานี ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเกียรติ วรรณโม (พลเยี่ยม). (2548). “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่เกื้อหนุนต่อการรักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มณี พะยอมยงค์. (2537). ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สิริพร ทาชาติ. (2550). “การดูแลผู้สูงอายุวิถีพุทธ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุวัดป่าหนอง
แขงจังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชุมชน.**

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.